UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

1 päivänä heinäkuuta 2010 *

Asiassa C-211/10 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on esittänyt 20.4.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 3.5.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Doris Povse

vastaan

Mauro Alpago,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (esittelevä tuomari), J. Malenovský ja D. Šváby,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon, että kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, että ennakkoratkaisupyyntö käsiteltäisiin työjärjestyksen 104 b artiklan mukaisesti kiireellisessä menettelyssä,

ottaen huomioon kolmannen jaoston 11.5.2010 tekemän päätöksen, jolla se on suostunut tähän pyyntöön,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.6.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Itävallan hallitus, asiamiehinään C. Pesendorfer ja A. Hable,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään D. Hadroušek,

– Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

– Ranskan hallitus, asiamiehenään B. Beaupère-Manokha,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato M. Russo,

– Latvian hallitus, asiamiehinään K. Drevina ja E. Drobiševska,

– Slovenian hallitus, asiamiehinään A. Vran ja V. Klemenc,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään F. Penlington, avustajanaan barrister K. Smith,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wilderspin ja S. Grünheid,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa

asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1; jäljempänä asetus) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Doris Povse ja Mauro Alpago ja jossa on kyse heidän tyttärensä Sofian, joka on Itävallassa äitinsä kanssa, palauttamisesta Italiaan ja siitä, kenellä on tämän lapsen huoltoa koskeva oikeus.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Vuoden 1980 Haagin yleissopimus

3 Kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25.10.1980 tehdyn, yksityisoikeuden alaa koskevan Haagin yleissopimuksen (jäljempänä vuoden 1980 Haagin yleissopimus) 3 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä on pidettävä luvattomana, jos:

a) se loukkaa huoltoon liittyviä oikeuksia, jotka kuuluvat henkilölle, laitokselle tai muulle elimelle, joko yhdessä tai yksin, sen valtion oikeusjärjestyksen mukaisesti, missä lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä; ja

b) näitä oikeuksia oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei poisviemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut.

Edellä kohdassa a) tarkoitetut huoltoa koskevat oikeudet saattavat perustua etenkin välittömästi lakiin tai oikeus- tai hallintoviranomaisen päätökseen taikka sopimukseen, jolla kyseessä olevassa valtiossa on oikeudellisia vaikutuksia."

4 Tämän yleissopimuksen 12 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jos lapsi on 3 artiklassa tarkoitetulla tavalla luvattomasti viety pois tai jätetty palauttamatta ja lapsen palauttamista koskeva menettely on pantu vireille sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisessa, missä lapsi on, vuoden kuluessa luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä lukien, asianomaisen viranomaisen on määrättävä lapsi välittömästi palautettavaksi.

Oikeus- tai hallintoviranomaisen on määrättävä lapsi palautettavaksi, vaikkakin menettely on pantu vireille vasta sen jälkeen, kun ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettu vuoden määräaika on kulunut umpeen, jollei näytetä, että lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä.

Jos pyynnön vastaanottaneen valtion oikeus- tai hallintoviranomaisella on aihetta olettaa, että lapsi on viety toiseen valtioon, se voi lykätä asian käsittelyn toistaiseksi tai jättää hakemuksen tutkimatta."

5 Vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Edellä olevan artiklan määräysten estämättä pyynnön vastaanottaneen valtion oikeus- tai hallintoviranomainen ei ole velvollinen määräämään lasta palautettavaksi, jos henkilö, laitos tai muu elin, joka vastustaa palauttamista, näyttää toteen, että:

a) henkilö, laitos tai muu elin, jolle lapsen henkilöstä huolehtiminen kuului, ei ollut tosiasiallisesti käyttänyt huoltoa koskevia oikeuksia lapsen poisviemisen tai palauttamatta jättämisen ajankohtana taikka oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen joko sen tapahtuessa tai jälkikäteen hyväksynyt; tai

b) on olemassa vakava vaara, että palauttaminen saattaisi lapsen ruumiillisille tai henkisille vaurioille alttiiksi taikka että lapsi muutoin joutuisi kestämättömään tilanteeseen.

Oikeus- tai hallintoviranomainen voi lisäksi kieltäytyä määräämästä lasta palautettavaksi, jos lapsi vastustaa palauttamista ja jos viranomainen katsoo, että lapsi on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

Tässä artiklassa tarkoitettuja olosuhteita harkitessaan oikeus- ja hallintoviranomaisten on otettava huomioon ne lapsen sosiaalista taustaa koskevat tiedot, jotka on toimittanut sen valtion keskusviranomainen tai muu toimivaltainen viranomainen, jossa lapsella on asuinpaikka.”

Unionin säännöstö

6 Asetuksen 17 perustelukappaleessa täsmennetään seuraavaa:

”Lapsen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä koskevissa tapauksissa lapsi olisi palautettava viipymättä, ja tähän tarkoitukseen olisi edelleen sovellettava [vuoden 1980] Haagin yleissopimusta sellaisena kuin sitä täydentävät tämän asetuksen ja erityisesti 11 artiklan säännökset. Sen jäsenvaltion tuomioistuinten, johon lapsi on luvattomasti viety tai josta hänet on luvattomasti jätetty palauttamatta, olisi tietyissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa voitava vastustaa hänen palauttamistaan. Tällainen tuomio olisi kuitenkin voitava korvata myöhemmin sen jäsenvaltion tuomioistuimen tuomiolla, jossa lapsen asuinpaikka oli ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä. Jos kyseisessä tuomiossa edellytetään lapsen palauttamista, lapsi olisi palautettava vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista tuomion tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltiossa, jossa lapsi on.”

7 Asetuksen 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon olisi perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja tunnustamatta jättämisen perusteet olisi rajoitettava ainoastaan välttämättömimpiin.”

8 Asetuksen 23 perustelukappale kuuluu seuraavasti:

”Tampereen Eurooppa-neuvosto katsoi päätelmissään (34 kohta), että perheoikeudellisissa asioissa annetut tuomiot olisi ’tunnustettava sellaisinaan kaikkialla unionissa ilman välivaiheen käsittelyä tai ilman perusteita kieltäytyä täytäntöönpanosta.’ Tästä syystä lapsen tapaamisoikeutta koskevat tai palauttamista koskevat tuomiot, joista tuomion antanut jäsenvaltio on antanut todistuksen tämän asetuksen säännösten mukaisesti, olisi tunnustettava, ja ne ovat täytäntöönpanokelpoisia kaikissa muissa jäsenvaltioissa edellyttämättä minkään muun menettelyn noudattamista. Kyseisten tuomioiden täytäntöönpanoa koskevia yksityiskohtaisia järjestelyjä säännellään edelleen kansallisella lainsäädännöllä.”

9 Asetuksen 24 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tuomion täytäntöönpanon helpottamiseksi myönnettyyn todistukseen ei pitäisi saada hakea muutosta. Todistukseen pitäisi voida hakea oikaisua ainoastaan [kirjoitus] virheen perusteella eli jos tuomion sisältö on esitetty todistuksessa virheellisesti.”

10 Asetuksen 2 artiklan 11 alakohdassa määritellään käsite ”lapsen luvaton poisvieminen tai palauttamatta jättäminen” pääasiallisesti samalla tavoin kuin vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa.

11 Asetuksen II luvun 2 jakso, jonka otsikko on ”Vanhempainvastuu”, käsittää asetuksen 8–15 artiklan. Asetuksen 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä.”

12 Asetuksen 10 artiklassa, jolla annetaan toimivaltaa lapsikaappaustapauksissa koskevat erityiset säännöt, säädetään seuraavaa:

”Jos lapsi on luvatta viety pois tai jätetty palauttamatta, toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, siihen saakka, kun lapsi on saanut asuinpaikan toisesta jäsenvaltiosta, ja

a) jokainen henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on suostunut pois viemiseen tai palauttamatta jättämiseen;

tai

b) lapsi on asunut mainitussa toisessa jäsenvaltiossa vähintään yhden vuoden sen jälkeen, kun henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta, ja lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä ja ainakin jokin seuraavassa mainituista edellytyksistä täyttyy:

i) lapsen palauttamispyyntöä ei ole tehty sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonne lapsi on viety tai josta lapsi on jätetty palauttamatta, yhden vuoden kuluessa sen jälkeen, kun lapsen huolto-oikeuden haltija on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta;

ii) lapsen huolto-oikeuden haltijan jättämä palauttamispyyntö on peruttu eikä uutta pyyntöä ole jätetty i alakohdassa tarkoitetussa määräajassa;

iii) asian käsittely sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, on saatettu päätökseen 11 artiklan 7 kohdan mukaisesti;

iv) sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, ovat antaneet lapsen huoltoa koskevan tuomion, joka ei edellytä lapsen palauttamista."

13 Asetuksen 11 artiklassa, jonka otsikko on "Lapsen palauttaminen", säädetään seuraavaa:

"1. Jos henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, hakee jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta [vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen] nojalla tuomiota saadakseen palautetuksi lapsen, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon – tai

jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta – kuin jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sovelletaan 2–8 kohtaa.

2. Sovellettaessa vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 12 ja 13 artiklaa on varmistettava, että lapselle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi oikeuskäsittelyn aikana, ellei sitä pidetä perusteettomana lapsen iän tai kehitystason huomioon ottaen.

3. Tuomioistuimen, jolle lapsen palauttamispyyntö tehdään 1 kohdan mukaisesti, on toimittava pyynnön käsittelyssä pikaisesti, noudattaen nopeimpia käytettävissä olevia kansallisen lainsäädännön menettelyjä.

Tuomioistuimen on, paitsi jos se on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi mahdotonta, annettava tuomionsa viimeistään kuuden viikon kuluttua siitä, kun pyyntö on toimitettu sille, sanotun kuitenkaan rajoittamatta ensimmäisen alakohdan soveltamista.

4. Tuomioistuin ei voi kieltäytyä lapsen palauttamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan b kohdan perusteella, jos on todettu, että on toteutettu riittävät järjestelyt lapsen suojelemiseksi hänen palauttamisensa jälkeen.

5. Tuomioistuin ei voi kieltäytyä lapsen palauttamisesta, ellei lapsen palauttamista pyytäneelle henkilölle ole annettu tilaisuutta tulla kuulluksi.

6. Jos tuomioistuin on antanut tuomion palauttamatta jättämisestä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tuomioistuimen on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti joko suoraan tai keskusviranomaisensa kautta toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai keskusviranomaiselle, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, jäljennös palauttamatta jättämistä koskevasta tuomiosta ja asiaankuuluvista asiakirjoista, erityisesti oikeudessa kuulemista koskevasta pöytäkirjasta. Tuomioistuimen on saatava mainitut asiakirjat yhden kuukauden kuluessa palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamispäivästä.

7. Jos jokin osapuoli ei ole jo saattanut asiaa oikeuden käsiteltäväksi siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sen tuomioistuimen tai keskusviranomaisen, joka saa 6 kohdassa tarkoitetun tiedon, on ilmoitettava siitä osapuolille ja pyydettävä heitä esittämään huomautuksia tuomioistuimelle kansallisen lainsäädännön mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa ilmoituspäivästä, jotta tuomioistuin voi käsitellä lapsen huoltajuuskysymystä.

Jos tuomioistuin ei saa huomautuksia määräajassa, se päättää asian käsittelyn, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä asetuksessa olevia toimivaltasääntöjä.

8. Huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen myöhemmin antama, lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi.”

14 Asetuksen 15 artiklassa, jonka otsikko on ”Asian siirtäminen tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn”, säädetään seuraavaa:

”1. Poikkeuksellisesti jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa tai osaa siitä, ja kun se on lapsen edun mukaista:

a) keskeyttää kyseisen asian tai sen osan käsittelyn ja pyytää osapuolia esittämään tällaisen pyynnön kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa 4 kohdan mukaisesti; tai

b) pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa 5 kohdan mukaisesti.

– –

5. Kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimet voivat, milloin tämä on asiaan liittyvien erityisten seikkojen vuoksi lapsen edun mukaista, hyväksyä toimivallan kuuden viikon kuluessa siitä, kun asia on pantu niissä vireille 1 kohdan a tai b alakohdan perusteella. Tällöin tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, on jätettävä asia tutkimatta. Muussa tapauksessa tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, on käytettävä edelleen toimivaltaansa 8–14 artiklan mukaisesti.

6. Tätä artiklaa sovellettaessa tuomioistuinten on tehtävä yhteistyötä joko suoraan keskenään tai 53 artiklassa tarkoitettujen keskusviranomaisten välityksellä.”

15 Asetuksen 40 artikla on osa 4 jaksoa, jonka otsikko on ”Lapsen tapaamisoikeutta koskevien tiettyjen tuomioiden ja lapsen palauttamista edellyttävien tiettyjen tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuus” ja joka puolestaan kuuluu III lukuun, joka on otsikoitu ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”. Tässä artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä jaksoa sovelletaan:

– –

b) lapsen palauttamiseen, jota 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu tuomio edellyttää.

2. Tämän jakson määräykset eivät estä sitä, jolla on vanhempainvastuu, hakemasta tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa tämän luvun 1 ja 2 jakson mukaisesti.”

16 Asetuksen 42 artiklassa, jonka otsikko on ”Lapsen palauttaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu lapsen palauttaminen, jota jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio edellyttää, on tunnustettava ja on pantavissa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa ilman, että on tarpeen julistaa se täytäntöönpanokelpoiseksi, ja ilman, että on mahdollista kiistää sen tunnustamista, jos tuomiosta on annettu todistus tuomion antaneessa jäsenvaltiossa 2 kohdan mukaisesti.

Vaikka kansallinen lainsäädäntö ei edellyttäisikään, että 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen mahdollisesta muutoksenhausta riippumatta, tuomion antanut tuomioistuin voi julistaa kyseisen tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi.

2. Edellä 40 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun tuomion antaneen tuomarin on annettava 1 kohdassa tarkoitettu todistus ainoastaan, jos:

a) lapsella oli tilaisuus tulla kuulluksi, paitsi jos sitä pidettiin aiheettomana lapsen iän ja kehitystason huomioon ottaen;

b) osapuolilla oli tilaisuus tulla kuulluiksi; ja

c) tuomioistuin on tuomion antaessaan ottanut huomioon vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan mukaisesti annetun päätöksen taustalla olevat perustelut ja todisteet.

Jos tuomioistuin tai muu viranomainen toteuttaa toimenpiteitä lapsen suojelemiseksi asuinpaikkajäsenvaltioon palauttamisen jälkeen, todistuksen on sisällettävä yksityiskohtaiset tiedot kyseisistä toimenpiteistä.

Tuomion antaneen tuomarin on annettava todistus omasta aloitteestaan liitteessä IV (lapsen palauttamista koskeva todistus) esitettyä vakiolomaketta käyttäen.

Todistus on täytettävä tuomion kielellä.”

17 Asetuksen 43 artiklassa, jonka otsikko ”Oikaisu”, säädetään seuraavaa:

”1. Todistuksen oikaisemiseen sovelletaan tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

2. Edellä olevan 41 artiklan 1 kohdan tai 42 artiklan 1 kohdan mukaiseen todistuksen antamiseen ei saa hakea muutosta.”

18 Asetuksen 44 artiklassa, jonka otsikko on ”Todistuksen vaikutukset”, säädetään seuraavaa:

”Todistuksella on oikeusvaikutuksia vain siltä osin kuin tuomio on täytäntöönpanokelpoinen.”

19 Asetuksen 47 artiklassa, jonka otsikko on ”Täytäntöönpanomenettely”, säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanomenettely tapahtuu täytäntöön panevan jäsenvaltion lain mukaisesti.

2. Toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamat tuomiot, jotka on julistettu täytäntöönpanokelpoisiksi 2 jakson mukaisesti tai joista on annettu todistus 41 artiklan 1 kohdan tai 42 artiklan 1 kohdan mukaisesti, on pantava täytäntöön täytäntöön panevassa jäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin jos ne olisi annettu siinä jäsenvaltiossa.

Tuomiota, josta on annettu todistus 41 artiklan 1 kohdan mukaisesti tai 42 artiklan 1 kohdan mukaisesti, ei voida panna täytäntöön, jos se on ristiriidassa myöhemmin annetun täytäntöönpanokelpoisen tuomion kanssa."

20 Asetuksen 60 artiklassa, jonka otsikko on "Suhde tiettyihin monenvälisiin yleissopimuksiin", säädetään, että jäsenvaltioiden välisissä suhteissa tällä asetuksella on etusija suhteessa muun muassa vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen nähden.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

21 Unionin tuomioistuimelle jätetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että Povse ja Alpago, jotka eivät olleet keskenään naimisissa, asuivat vuoden 2008 tammikuun loppuun saakka yhdessä 6.12.2006 syntyneen tyttärensä Sofian kanssa Vittorio Venetossa (Italia). Lapsi oli Italian siviililain (codice civile) 317 bis §:n mukaisesti vanhempien yhteishuollossa. Pariskunta erosi vuoden 2008 tammikuun lopulla, ja Povse jätti yhteisen kodin yhdessä tyttärensä Sofian kanssa. Vaikka Tribunale per i Minorenni di Venezia (alaikäisiä koskevia asioita käsittelevä Venetsian tuomioistuin) (Italia) kielsi 8.2.2008 isän hakemuksesta tekemällään väliaikaisella ja kiireellisellä päätöksellä äitiä poistumasta maasta lapsen kanssa, tämä matkusti helmikuussa 2008 tyttärensä kanssa Itävaltaan, jossa he sen jälkeen ovat asuneet.

22 Alpago teki 16.4.2008 hakemuksen Bezirksgericht Leobeniin (Itävalta) saadakseen lapsen vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 12 artiklan nojalla palautetuksi Italiaan.

23 Tribunale per i Minorenni di Venezia teki 23.5.2008 päätöksen, jolla se kumosi äidille asetetun kiellon poistua Italian alueelta lapsen kanssa, ja se uskoi huollon väliaikaisesti molemmille vanhemmille mutta täsmensi kuitenkin, että lapsi saisi asua lopullisen tuomion antamiseen saakka Itävallassa äitinsä luona, ja myönsi äidille oikeuden tehdä ”jokapäiväiseen hoitoon liittyvät päätökset”. Italian tuomioistuin määräsi tällä samalla väliaikaisella päätöksellä, että isän piti osallistua lapsen elinkustannuksiin, ja se määräsi niistä järjestelyistä ja ajoista, joiden mukaisesti ja joina isä sai tavata lasta, sekä määräsi, että asiassa hankittaisiin sosiaalityöntekijän lausunto sen tutkimiseksi, millaiset lapsen ja vanhempien suhteet olivat.

24 Näin nimetyn sosiaalityöntekijän 15.5.2008 laatimasta lausunnosta ilmenee, että tästä päätöksestä huolimatta äiti salli isän vierailut vain hyvin rajoitetusti, mikä ei riittänyt sen arvioimiseen, millainen suhde isällä oli tyttäreensä eteenkään siltä kannalta, kun kyse on hänen kyvystään toimia vanhempana. Kyseinen sosiaalityöntekijä katsoi tästä syystä olevansa kykenemätön suorittamaan tehtäväänsä kokonaisvaltaisesti ja lapsen edun mukaisesti.

25 Bezirksgericht Leoben hylkäsi 3.7.2008 Alpagon 16.4.2008 tekemän hakemuksen, mutta Landesgericht Leoben (Itävalta) kumosi tämän päätöksen 1.9.2008 siitä syystä, ettei Alpagoa ollut kuultu asetuksen 11 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

26 Bezirksgericht Leoben hylkäsi 21.11.2008 uudelleen Alpagon hakemuksen perustamalla päätöksensä Tribunale per i Minorenni di Venezian 23.5.2008 tekemään päätökseen, josta ilmeni, että lapsi sai väliaikaisesti jäädä äitinsä luokse.

27 Landesgericht Leoben vahvisti 7.1.2009 Alpagon hakemuksen hylkäävän päätöksen viitaten vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan b alakohdassa tarkoitettuun lapselle aiheutuvan vakavan henkisen vaurion vaaraan.

28 Povse teki oman ja tyttären asuinpaikan alueellisesti toimivaltaiselle Bezirksgericht Judenburgille (Itävalta) hakemuksen, jossa hän vaati lapsen huoltoa itselleen. Kyseinen tuomioistuin katsoi 26.5.2009 – antamatta Alpagolle mahdollisuutta tulla kuulluksi kontradiktorisen periaatteen mukaisesti – olevansa asetuksen 15 artiklan 5 kohdan perusteella toimivaltainen ja pyysi Tribunale per i Minorenni di Veneziaa toteamaan, ettei se ole toimivaltainen.

29 Alpago oli kuitenkin jo 9.4.2009 pannut Tribunale per i Minorenni di Veneziassa vireille huolto-oikeutta koskevan oikeudenkäynnin, jossa hän oli pyytänyt määräämään, että hänen lapsensa palautettaisiin Italiaan asetuksen 11 artiklan 8 kohdan nojalla. Povse ilmoitti tuossa tuomioistuimessa 19.5.2009 pidetyssä istunnossa suostuvansa noudattamaan sosiaalityöntekijän laatimaa, isän ja tyttären tapaamisia koskevaa suunnitelmaa. Hän ei kertonut Bezirksgericht Judenburgissa vireillä olleesta menettelystä, joka päättyi edellä mainittuun 26.5.2009 tehtyyn päätökseen.

30 Tribunale per i Minorenni di Venezia katsoi 10.7.2009 olevansa toimivaltainen, koska sen mukaan asetuksen 10 artiklassa asetetut edellytykset toimivallan siirtymiselle eivät täyttyneet, ja totesi, ettei sen määräämää sosiaalityöntekijän lausuntotoimeksiantoa ollut voitu saattaa päätökseen, koska äiti ei ollut noudattanut kyseisen sosiaalityöntekijän laatimaa tapaamissuunnitelmaa.

31 Tribunale per i Minorenni di Venezia määräsi lisäksi samalla 10.7.2009 annetulla ratkaisulla, että lapsi oli välittömästi palautettava Italiaan, ja antoi Vittorio Veneton

kaupungin sosiaaliviranomaisten tehtäväksi järjestää asunnon siltä varalta, että äiti palaisi sinne lapsensa kanssa, ja laatia isän tapaamista koskevan suunnitelman. Tuo tuomioistuin halusi näin palauttaa ennalleen lapsen ja isän välisen yhteydenpidon, joka oli keskeytynyt äidin asenteen vuoksi. Tribunale per i Minorenni di Venezia antoi tätä varten asetuksen 42 artiklassa tarkoitetun todistuksen.

32 Bezirksgericht Judenburg antoi 25.8.2009 välitoimia koskevan määräyksen, jolla se uskoi lapsen huollon väliaikaisesti Povselle. Se postitti jäljennöksen tästä määräyksestä isälle Italiaan, mutta ilman käännöstä ja ilmoittamatta tälle tämän oikeudesta kieltäytyä lähetyksen vastaanottamisesta. Tämä ratkaisu sai lainvoiman 23.9.2009, ja siitä tuli Itävallan oikeuden mukaan täytäntöönpanokelpoinen.

33 Alpago haki 22.9.2009 Bezirksgericht Leobenissä sen Tribunale per i Minorenni di Venezian 10.7.2009 antaman ratkaisun täytäntöönpanoa, jolla hänen lapsensa oli määrätty palautettavaksi Italiaan. Bezirksgericht Leoben hylkäsi tämän hakemuksen siitä syystä, että Italian tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanosta seuraisi lapselle aiheutuvan vakavan henkisen vaurion vaara. Alpagon valitettua tästä tuomiosta Landesgericht Leoben muutti sitä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-195/08 PPU, Rinau, 11.7.2008 antaman tuomion (Kok., s. I-5271) perusteella ja määräsi lapsen palautettavaksi.

34 Povse teki Landesgericht Leobenin tuomiosta valituksen Oberster Gerichtshofiin ja vaati, että täytäntöönpanohakemus hylättäisiin. Koska tuolla tuomioistuimella oli asetuksen tulkintaa koskevia epäilyjä, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen – – 10 artiklan b alakohdan iv alakohdassa tarkoitettuna ’lapsen huoltoa koskevana tuomiona, joka ei edellytä lapsen palauttamista’ pidettävä myös sellaista väliaikaismääräystä, jolla vanhemman päätösvalta, erityisesti oikeus päättää lapsen asuinpaikasta, uskotaan lapsen kaapanneelle vanhemmalle siihen saakka, kunnes huoltoa koskeva lopullinen tuomio annetaan?

2) Kuuluuko palautusmääräys – – asetuksen 11 artiklan 8 kohdan soveltamisalaan vain silloin, kun tuomioistuin määrää palauttamisesta antamansa huoltoa koskevan tuomion perusteella?

3) Jos kysymyksiin 1 tai 2 vastataan myöntävästi:

a) Voidaanko ratkaisun antaneen tuomioistuimen toimivallan puuttumiseen (kysymys 1) tai siihen, että – – asetuksen 11 artiklan 8 kohtaa ei voida soveltaa (kysymys 2), vedota toisessa valtiossa sellaisen ratkaisun täytäntöönpanoa vastaan, josta ratkaisun antanut tuomioistuin on antanut – – asetuksen 42 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun todistuksen?

b) Vai onko vastapuolen tällaisessa tilanteessa pyydettävä ratkaisun antaneessa valtiossa todistuksen peruuttamista, ja voidaanko täytäntöönpanoa lykätä toisessa valtiossa siihen saakka, kunnes ratkaisun antaneessa valtiossa annetaan tästä ratkaisu?

4) Jos kysymyksiin 1 ja 2 tai 3 a) vastataan kieltävästi:

Onko toisen valtion tuomioistuimen antama ja tämän valtion lainsäädännön mukaan täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu, jolla lapsen kaapannut vanhempi määrätään väliaikaisesti lapsen huoltajaksi, asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaan esteenä asetuksen 11 artiklan 8 kohdan nojalla ensimmäisessä valtiossa aiemmin annetun palautusmääräyksen täytäntöönpanolle myös silloin, kun se ei ole esteenä [vuoden 1980 Haagin] yleissopimuksen nojalla toisessa valtiossa annetun palautusmääräyksen täytäntöönpanolle?

5) Jos myös kysymykseen 4 vastataan kieltävästi:

a) Voidaanko ratkaisun, josta sen antanut tuomioistuin on antanut asetuksen 42 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun todistuksen, täytäntöönpanosta kieltäytyä toisessa valtiossa, jos olosuhteet ovat ratkaisun antamisen jälkeen muuttuneet siten, että täytäntöönpano vaarantaisi vakavasti lapsen edun?

b) Vai onko vastapuolen vedottava näihin muuttuneisiin olosuhteisiin ratkaisun antaneessa valtiossa, jolloin täytäntöönpanoa voidaan lykätä toisessa valtiossa siihen saakka, kunnes ratkaisun antaneessa valtiossa annetaan tästä ratkaisu?”

Kiireellinen menettely

35 Kansallinen tuomioistuin perustelee pyyntöään saada ennakkoratkaisupyyntö käsitellyksi työjärjestyksen 104 b artiklassa tarkoitetussa kiireellisessä menettelyssä sillä, että lapsen ja isän välinen yhteydenpito on keskeytynyt. Näin Tribunale per i Minorenni di Venezian 10.7.2009 antaman tuomion, jolla lapsi on määrätty palautettavaksi Italiaan, täytäntöönpanoa koskevan päätöksen viivästymisellä huononnettaisiin edelleen isän ja lapsen välisiä suhteita ja näin ollen lisättäisiin henkisen vaurion vaaraa, jos lapsi palautetaan Italiaan.

36 Unionin tuomioistuimen kolmas jaosto päätti 11.5.2010 esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan hyväksyä kansallisen tuomioistuimen pyynnön käsitellä ennakkoratkaisupyyntö kiireellisessä menettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

37 On kiistatonta, että pääasiassa on kyse vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa ja asetuksen 2 artiklan 11 alakohdassa tarkoitetusta lapsen luvattomasta poisviemisestä.

38 Samoin on kiistatonta, että asetuksen 10 artiklan nojalla toimivaltainen tuomioistuin oli ainakin kaappauksen tapahtumisen ajankohtana Tribunale per i Minorenni di Venezia, joka oli lapsen asuinpaikan tuomioistuin ennen luvatonta poisviemistä.

Ensimmäinen kysymys

39 Kansallinen tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellään selvittää, onko asetuksen 10 artiklan b alakohdan iv alakohtaa tulkittava lapsen luvattomassa poisvientitilanteessa siten, että väliaikaista määräystä on pidettävä tässä säännöksessä tarkoitettuna ”lapsen huoltoa koskevana tuomiona, joka ei edellytä lapsen palauttamista”.

40 On tärkeää korostaa, että asetuksella käyttöön otettu järjestelmä perustuu tämän asetuksen säännösten nojalla toimivaltaiselle tuomioistuimelle annettuun keskeiseen asemaan ja että asetuksen 21 perustelukappaleen mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon on perustuttava keskinäisen luottamuksen periaatteeseen ja tunnustamatta jättämisen perusteet on rajoitettava ainoastaan välttämättömimpiin.

41 Sellaista tilannetta varten, jossa lapsi viedään luvattomasti pois, asetuksen 10 artiklassa säädetään yleisestä säännöstä, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen poisviemistä. Lähtökohtaisesti tämä toimivalta säilyy, ja se siirtyy vain siinä tapauksessa, että lapsi on saanut asuinpaikan toisessa jäsenvaltiossa ja että lisäksi myös jokin tässä 10 artiklassa asetetuista vaihtoehtoisista edellytyksistä täyttyy.

42 Kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee etenkin sitä, onko toimivaltainen viranomainen väliaikaisella määräyksellään siirtänyt asetuksen 10 artiklan b alakohdan iv alakohdassa tarkoitetun toimivaltansa sen jäsenvaltion tuomioistuimille, johon lapsi on viety.

43 Tästä on syytä todeta, että asetuksella pyritään estämään lasten poisviemisiä jäsenvaltioiden välillä ja varmistamaan poisviemisten yhteydessä lapsen palauttaminen viipymättä (ks. em. asia Rinau, tuomion 52 kohta).

44 Tästä seuraa, että lapsen luvattoman poisviemisen ei lähtökohtaisesti pitäisi aiheuttaa toimivallan siirtymistä sen jäsenvaltion tuomioistuimilta, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä, sen jäsenvaltion tuomioistuimille, johon lapsi on viety, silloinkaan, kun lapsi on poisviemisen johdosta saanut siellä asuinpaikan.

45 Asetuksen 10 artiklan b alakohdan iv alakohdassa säädettyä edellytystä on tästä syystä tulkittava suppeasti.

46 Näin ollen otettaessa huomioon asetuksella toimivaltaiselle tuomioistuimelle annettu keskeinen asema ja periaate, jonka mukaan sen toimivalta säilyy, on syytä katsoa, että ”lapsen huoltoa koskeva tuomio, joka ei edellytä lapsen palauttamista”, on lopullinen tuomio, joka on tehty sen jälkeen, kun kaikki merkitykselliset seikat on kokonaisvaltaisesti tutkittu, ja jolla toimivaltainen tuomioistuin ratkaisee lapsen huollon järjestämistä koskevan kysymyksen, jota ei enää ratkaista muilla hallinnollisilla tai tuomioistuinten tekemillä päätöksillä. Se seikka, että lapsen huoltoa näin järjestettäessä on määrätty, että tätä kysymystä tarkistetaan tai tarkastellaan uudelleen säännöllisin välein, tietyn määräajan kuluessa tai tiettyjen olosuhteiden mukaan, ei poista tuomiolta sen lopullisuutta.

47 Tämä päätelmä johtuu asetuksen yleisestä rakenteesta, ja se on myös lapsen edun mukainen. Tilanteessa, jossa väliaikaisesta päätöksestä aiheutuisi toimivallan menetys lapsen huoltoa koskevassa asiassa, sen jäsenvaltion toimivaltainen tuomioistuin, jossa lapsen aikaisempi asuinpaikka oli, saattaisi luopua tällaisen väliaikaisen päätöksen tekemisestä siitä huolimatta, että lapsen etu sitä vaatii.

48 Tribunale per i Minorenni di Venezia, joka on asetuksen säännösten nojalla toimivaltainen tuomioistuin, on 23.5.2008 tekemällään päätöksellä, jossa se on ottanut huomioon lapsen poisviemisen aiheuttaman tilanteen ja viimeksi mainitun edun, kumonnut kiellon poistua Italian alueelta, uskonut huollon väliaikaisesti molemmille vanhemmille, myöntänyt isälle tapaamisoikeuden ja määrännyt sosiaalityöntekijän antamaan lausunnon lapsen ja vanhempien välisistä suhteista nimenomaan antaakseen lapsen huollosta lopullisen tuomion. Lisäksi tuo tuomioistuin on myöntänyt äidille oikeuden tehdä lapsen jokapäiväistä hoitoa (”decisioni – – concernenti l’ordinaria amministrazione”) koskevat päätökset, toisin sanoen päätökset, jotka vanhemman on tehtävä lapsen jokapäiväiseen elämään liittyvistä käytännön seikoista.

49 Tästä seuraa, ettei tämä päätös, jota sekä Tribunale per i Minorenni di Venezia että kansallinen tuomioistuin pitävät väliaikaisena, mitenkään ole huoltoa koskeva lopullinen tuomio.

50 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että asetuksen 10 artiklan b alakohdan iv alakohtaa on tulkittava siten, ettei väliaikainen määräys ole tässä säännöksessä tarkoitettu ”lapsen huoltoa koskeva tuomio, joka ei edellytä lapsen palauttamista”, ja ettei se voi johtaa toimivallan siirtymiseen sen jäsenvaltion tuomioistuimille, johon lapsi on luvattomasti viety.

Toinen kysymys

51 Tässä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko asetuksen 11 artiklan 8 kohtaa tulkittava siten, että toimivaltaisen tuomioistuimen tekemä päätös, jolla lapsi määrätään palautettavaksi, kuuluu tämän säännöksen soveltamisalaan vain siinä tapauksessa, että se perustuu saman tuomioistuimen lapsen huollosta antamaan lopulliseen tuomioon.

52 On syytä todeta, että tällainen tulkinta, jonka mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen sellaisen päätöksen täytäntöönpano, jolla se määrää lapsen palautettavaksi, riippuisi siitä, onko tämä sama tuomioistuin antanut huoltoa koskevan lopullisen tuomion, ei millään tavoin perustu asetuksen 11 artiklan sanamuotoon eikä etenkään sen 8 kohtaan. Asetuksen 11 artiklan 8 kohta kattaa päinvastoin ”myöhemmin annetun lapsen palauttamista edellyttävän tuomion”.

53 Tämän artiklan 7 kohdassa säädetään tosin, että sen jäsenvaltion tuomioistuimen tai keskusviranomaisen, jossa lapsen aikaisempi asuinpaikka oli, on toimitettava osapuolille saamansa tieto siitä, että jäsenvaltiossa, johon lapsi on viety, on annettu palauttamatta jättämistä koskeva tuomio, ja pyydettävä heitä esittämään huomautuksia, ”jotta tuomioistuin voi käsitellä lapsen huoltajuuskysymystä”. Tässä säännöksessä kuitenkin vain esitetään hallinnollisten ja tuomioistuimissa käytävien menettelyjen lopullinen tavoite, eli lapsen tilanteen järjestäminen. Siitä ei voida päätellä, että lapsen huollosta annettu tuomio olisi edellytyksenä sellaisen päätöksen tekemiselle, jolla lapsi määrätään palautettavaksi. Tällä viimeksi mainitulla välivaiheen päätöksellä palvellaan silläkin lopullista tavoitetta, jona on lapsen huoltoa koskevan kysymyksen järjestäminen.

54 Asetuksen 40 ja 42–47 artiklankaan perusteella 11 artiklan 8 kohdan nojalla annetun tuomion, josta on annettu asetuksen 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu todistus, täytäntöönpano ei ole millään tavalla sidoksissa siihen, että aiemmin on annettu tuomio oikeudesta huoltoon.

55 Tämä asetuksen 11 artiklan 8 kohdan tulkinta on vahvistettu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

56 Oikeuskäytännössä on katsottu, että vaikka lapsen palauttamista edellyttävän tuomion, joka on annettu palauttamatta jättämistä koskevan tuomion jälkeen, täytäntöönpanokelpoisuus liittyy läheisesti muihin asetuksessa säänneltyihin asioihin, erityisesti lapsen huoltoa koskevaan oikeuteen, sitä koskee prosessiautonomia, jotta luvattomasti viedyn lapsen palauttamista ei viivytettäisi. Siinä on myöskin vahvistettu asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa sekä 40 ja 42 artiklassa olevien säännösten prosessiautonomia ja asetuksen III luvun 4 jaksossa tuomion antaneen tuomioistuimen toimivallalle annettu ensisijaisuus (ks. vastaavasti em. asia Rinau, tuomion 63–64 kohta).

57 Tähän on syytä lisätä, että tämä tulkinta on asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa sekä 40 ja 42 artiklassa säädetyn järjestelmän tavoitteen ja päämäärän mukainen.

58 Tätä järjestelmää noudatettaessa silloin, kun sen jäsenvaltion tuomioistuin, johon lapsi on luvattomasti viety, on vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan nojalla antanut palauttamatta jättämistä koskevan tuomion, asetuksella, jonka 60 artiklassa vahvistetaan sen etusija tähän yleissopimukseen nähden jäsenvaltioiden välisissä suhteissa, halutaan varata tämän saman asetuksen mukaisesti toimivaltaiselle tuomioistuimelle toimivalta antaa lapsen mahdollista palauttamista koskeva tuomio. Näin 11 artiklan 8 kohdassa säädetään, että tällainen toimivaltaisen tuomioistuimen antama tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi.

59 On tärkeää korostaa, että toimivaltaisen tuomioistuimen on ennen tämän tuomion antamista otettava huomioon ne syyt ja todisteet, joiden nojalla palauttamatta jättämistä koskeva tuomio annettiin. Tämä huomioon ottaminen on osaltaan oikeuttamisperuste sille, että tuomio pannaan sen antamisen jälkeen täytäntöön asetuksen taustalla olevan keskinäisen luottamuksen periaatteen mukaisesti.

60 Lisäksi tässä järjestelmässä lapsen palauttaminen tutkitaan kahteen kertaan, ja sillä taataan näin ratkaisulle paremmat perustelut ja lapsen etujen parempi suojelu.

61 Lisäksi – ja kuten Euroopan komissio aivan oikein toteaa – sillä tuomioistuimella, jonka tehtäviin huolto-oikeudesta päättäminen lopullisesti kuuluu, on oltava mahdollisuus päättää kaikista järjestelyistä ja väliaikaisista toimenpiteistä, myös lapsen asuinpaikasta, mistä saattaa mahdollisesti aiheutua tarve lapsen palauttamiseen.

62 Asetuksen 11 artiklan 8 kohdan sekä 40 ja 42 artiklan säännöksissä asetettu pikaisuusvaatimus ja tuomion antaneen tuomioistuimen toimivallalle annettu etusija olisivat vaikeasti yhteensovitettavissa sellaisen tulkinnan kanssa, jonka mukaan huoltoa koskeva lopullinen tuomio olisi annettava ennen palauttamispäätöstä. Tällainen tulkinta olisi pakote, joka mahdollisesti velvoittaisi toimivaltaisen tuomioistuimen antamaan huoltoa koskevan tuomion, vaikka sen käytettävissä ei olisi kaikkia tietoja eikä kaikkia tässä suhteessa merkityksellisiä seikkoja eikä tarvittavaa aikaa niiden objektiiviseen ja rauhassa tapahtuvaan arviointiin.

63 Väitteestä, jonka mukaan tällainen tulkinta saattaisi johtaa lapsen tarpeettomiin siirtämisiin paikasta toiseen toimivaltaisen tuomioistuimen uskoessa lopulta huollon sille vanhemmalle, joka asuu jäsenvaltiossa, johon lapsi on viety, on todettava, että lapsen lopullista huoltoa koskevan oikean ja hyvin perustellun tuomioistuinratkaisun

antamiseen liittyvällä intressillä, lapsikaappausten estämistä koskevalla vaatimuksella ja lapsen oikeudella pitää säännöllisesti yllä henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa on etusija niihin mahdollisiin haittoihin nähden, joita näistä siirtämisistä saattaa aiheutua.

64 Yksi näistä lapsen perusoikeuksista on Nizzassa 7.12.2000 julistetun Euroopan unionin perusoikeuskirjan (EYVL C 364, s. 1) 24 artiklan 3 kohdassa ilmaistu lapsen oikeus ylläpitää säännöllisesti henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa, ja tämän oikeuden kunnioittaminen kietoutuu kiistatta yhteen lapsen edun kanssa (ks. asia C-403/09 PPU, Detiček, tuomio 23.12.2009, 54 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa). On kuitenkin todettava, että lapsen toisen vanhemman yksin tekemään päätökseen perustuva luvaton poisvieminen riistää useimmiten lapselta mahdollisuuden ylläpitää säännöllisesti henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä toiseen vanhempaansa (ks. em. asia Detiček, tuomion 56 kohta).

65 Se, että tämä lähestymistapa on oikea, käy ilmi myös pääasian tosiseikaston tutkinnan perusteella.

66 Sitä 10.7.2009 tehtyä päätöstä, jolla toimivaltainen tuomioistuin määräsi lapsen palautettavaksi, on perusteltu sillä, että lapsen ja isän väliset suhteet olivat katkenneet. Lapsen edun mukaista on näin ollen palauttaa tämä yhteydenpito ennalleen ja myös mahdollisuuksien mukaan varmistaa, että äiti on Italiassa, jotta Italian toimivaltaiset viranomaiset voisivat perusteellisesti tutkia lapsen suhteet molempiin vanhempiinsa ja viimeksi mainittujen henkilökohtaiset ominaisuudet sekä kyvyn toimia vanhempana, ennen kuin huollosta ja vanhempainvastuusta annetaan lopullinen tuomio.

67 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen 11 artiklan 8 kohtaa on tulkittava siten, että toimivaltaisen tuomioistuimen tekemä päätös, jolla lapsi määrätään palautettavaksi, kuuluu tämän säännöksen soveltamisalaan, vaikka tämä sama tuomioistuin ei ole sitä ennen antanut lapsen huoltoa koskevaa lopullista tuomiota.

Kolmas kysymys

68 Kun otetaan huomioon kahteen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettu vastaus, tähän kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Neljäs kysymys

69 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee tällä kysymyksellään, onko asetuksen 47 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimen väliaikaisen huolto-oikeuden myöntämisestä myöhemmin tekemä päätös, joka tämän valtion lainsäädännön mukaan on täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu, estää aiemmin annetun sellaisen ratkaisun, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi ja josta on annettu todistus, täytäntöönpanon sen vuoksi, että se on ristiriidassa viimeksi mainitun ratkaisun kanssa.

70 Kuten asetuksen 24 perustelukappaleesta ja sen 42 artiklan 1 kohdasta sekä 43 artiklan 2 kohdasta ilmenee, annettuun todistukseen ei saada hakea muutosta ja tuomio, josta todistus on annettu, on automaattisesti täytäntöönpanokelpoinen eikä sen tunnustamista ole mahdollista evätä.

71 Lisäksi asetuksen 43 artiklan 1 kohdan mukaan todistuksen oikaisemiseen sovelletaan tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä, ja selvää on, että – kuten asetuksen 24 perustelukappaleessa todetaan – todistukseen voidaan hakea oikaisua ainoastaan kirjoitusvirheen perusteella eli jos tuomion sisältö on esitetty todistuksessa virheellisesti. Asetuksen 44 artiklassa säädetään lisäksi, että todistuksella on oikeusvaikutuksia vain siltä osin kuin tuomio on täytäntöönpanokelpoinen, ja sen 47 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että tuomiota, josta on annettu todistus, ei saada panna täytäntöön, jos se on ristiriidassa myöhemmin annetun täytäntöönpanokelpoisen tuomion kanssa.

72 On myös syytä muistuttaa, että – kuten asetuksen 23 perustelukappaleesta ilmenee – kyseisten tuomioiden täytäntöönpanoa koskevia yksityiskohtaisia järjestelyjä säännellään edelleen täytäntöönpanevan jäsenvaltion kansallisella lainsäädännöllä.

73 Edellä mainituista säännöksistä, joissa tuomion antaneen jäsenvaltion ja täytäntöönpanevan jäsenvaltion toimivallat erotetaan selvästi toisistaan ja joilla pyritään lapsen nopeaan palauttamiseen, ilmenee, että asetuksen 42 artiklan nojalla annettuun todistukseen, joka antaa tuomiolle, josta todistus on annettu, erityisen täytäntöönpanokelpoisuuden, ei saada hakea muutosta. Tuomioistuin, joka käsittelee pyyntöä, voi ainoastaan todeta tällaisen tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden, ja ainoat keinot riitauttaa todistus ovat oikaisuvaatimus ja sen aitouden riitauttaminen tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti (ks. vastaavasti em. asia Rinau, tuomion 85, 88 ja 89 kohta). Jäsenvaltion, jossa täytäntöönpanoa on pyydetty, oikeussäännöistä saadaan soveltaa ainoastaan menettelyllisiä kysymyksiä koskevia sääntöjä.

74 Sitä vastoin tuomion perusteltavuuteen sinänsä liittyvät kysymykset, muun muassa kysymys siitä, täyttääkö toimivaltainen tuomioistuin tämän tuomion antamista varten asetetut edellytykset, mahdolliset toimivaltaa koskevat väitteet mukaan lukien, on esitettävä tuomion antaneessa jäsenvaltiossa sen oikeusjärjestyksen sääntöjen mukaisesti. Sellaisen tuomion, josta on annettu todistus, täytäntöönpanon keskeyttämistä

koskeva hakemus voidaan sekin tehdä vain tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltaisessa tuomioistuimessa sen oikeusjärjestyksen sääntöjen mukaisesti.

75 Tällaisen tuomion täytäntöönpanoa ei siis voida riitauttaa sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, johon lapsi on viety, koska tuon valtion oikeussäännöillä säännellään yksinomaan asetuksen 47 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja menettelyllisiä kysymyksiä, toisin sanoen tuomioiden täytäntöönpanoa koskevia yksityiskohtaisia järjestelyjä. Tämän ennakkoratkaisukysymyksen kohteena olevan kaltainen menettely ei liity muotovaatimuksiin eikä menettelyllisiin kysymyksiin, vaan siinä ratkaistaan aineellisia kysymyksiä.

76 Tästä seuraa, että asetuksen 47 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu ristiriitaisuus tuomion, josta on annettu todistus, ja myöhemmin annetun täytäntöönpanokelpoisen tuomion välillä on tarkistettava vain suhteessa tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltaisten tuomioistuinten mahdollisesti myöhemmin antamiin tuomioihin.

77 Tästä ristiriitaisuudesta ei ole kyse ainoastaan tilanteessa, jossa ratkaisu kumottaisiin tai sitä muutettaisiin ratkaisun antaneessa jäsenvaltiossa muutoksenhaun vuoksi. Suullisessa käsittelyssä on nimittäin käynyt ilmi, että toimivaltainen tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai tarvittaessa sosiaaliviranomaisten pyynnöstä tarkistaa omaa kantaansa, jos lapsen etu sitä vaatii, ja se voi tehdä ensimmäistä päätöstä nimenomaisesti peruuttamatta uuden täytäntöönpanokelpoisen päätöksen, mistä seuraa, että ensimmäistä päätöstä ei enää sovelleta.

78 Käsityksellä, jonka mukaan täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimen myöhemmin antama ratkaisu voisi estää toisessa jäsenvaltiossa aikaisemmin annetun sellaisen ratkaisun, josta on annettu todistus ja jolla lapsi määrätään palautettavaksi,

täytäntöönpanon, kierrettäisiin asetuksen III luvun 4 jaksossa säädetty järjestelmä. Tällainen poikkeus ratkaisun antaneen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivallasta veisi asetuksen 11 artiklan 8 kohdalta, jossa päätösvalta annetaan lopullisesti toimivaltaiselle tuomioistuimelle ja jolla asetuksen 60 artiklan perusteella on etusija vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen nähden, sen tehokkaan oikeusvaikutuksen, ja sillä annettaisiin täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimille toimivalta asiakysymyksen osalta.

79 Näin ollen neljänteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen 47 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimen väliaikaisen huolto-oikeuden myöntämisestä myöhemmin tekemä päätös, joka tämän valtion lainsäädännön mukaan on täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu, ei voi estää toisen jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen aiemmin antaman sellaisen ratkaisun, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi ja josta on annettu todistus, täytäntöönpanoa.

Viides kysymys

80 Tässä kysymyksessä kansallinen tuomioistuin kysyy, voidaanko sellaisen ratkaisun, josta on annettu todistus, täytäntöönpanosta kieltäytyä täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa siitä syystä, että se saattaisi sen antamisen jälkeen tapahtuneen olosuhteiden muutoksen takia vaarantaa vakavasti lapsen edun, vai onko tällaiseen muutokseen vedottava ratkaisun antaneen jäsenvaltion tuomioistuimissa, mistä aiheutuisi täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa annetun ratkaisun täytäntöönpanon lykkääminen ratkaisun antaneessa jäsenvaltiossa käytävän oikeudenkäynnin päättymistä odoteltaessa.

81 Lapsen etuun liittyvien olosuhteiden merkittävä muuttuminen on tässä suhteessa aineellinen kysymys, joka saattaa joskus johtaa toimivaltaisen tuomioistuimen lapsen palauttamisesta antaman ratkaisun muuttamiseen. Sen toimivallan jaon, johon tässä tuomiossa on toistuvasti viitattu, mukaisesti tällaisen kysymyksen ratkaiseminen kuuluu ratkaisun antaneen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Tämä tuomioistuin on sitä paitsi asetuksella käyttöön otetun järjestelmän mukaan myös toimivaltainen arvioimaan lapsen etua, ja juuri tältä tuomioistuimelta on haettava sen antaman ratkaisun täytäntöönpanon mahdollista lykkäämistä.

82 Tähän päätelmään ei vaikuta asetuksen 47 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa oleva viittaus siihen, että toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio on pantava täytäntöön ”samoin edellytyksin”, joita sovellettaisiin täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa annettuun tuomioon. Tätä vaatimusta on tulkittava suppeasti. Sillä voidaan tarkoittaa vain niitä menettelytapoja, joiden mukaisesti lapsen palauttamisen on tapahduttava, eikä se koskaan voi olla aineellinen syy toimivaltaisen tuomioistuimen antaman tuomion riitauttamiselle.

83 Viidenteen kysymykseen on näin ollen vastattava siten, ettei sellaisen ratkaisun, josta on annettu todistus, täytäntöönpanosta voida kieltäytyä täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa siitä syystä, että se saattaisi sen antamisen jälkeen tapahtuneen olosuhteiden muutoksen takia vaarantaa vakavasti lapsen edun. Tällaiseen muutokseen on vedottava ratkaisun antaneen jäsenvaltion toimivaltaisessa tuomioistuimessa, jossa myös sen antaman ratkaisun mahdollista täytäntöönpanon lykkäämistä on haettava.

Oikeudenkäyntikulut

84 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan iv alakohtaa on tulkittava siten, ettei väliaikainen määräys ole tässä säännöksessä tarkoitettu lapsen huoltoa koskeva tuomio, joka ei edellytä lapsen palauttamista ja ettei se voi johtaa toimivallan siirtymiseen sen jäsenvaltion tuomioistuimille, johon lapsi on luvattomasti viety.

2) Asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 8 kohtaa on tulkittava siten, että toimivaltaisen tuomioistuimen tekemä päätös, jolla lapsi määrätään palautettavaksi, kuuluu tämän säännöksen soveltamisalaan, vaikka tämä sama tuomioistuin ei ole sitä ennen antanut lapsen huoltoa koskevaa lopullista tuomiota.

3) Asetuksen N:o 2201/2003 47 artiklan 2 kohdan toista kohtaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimen väliaikaisen huolto-oikeuden myöntämisestä myöhemmin tekemä päätös, joka tämän valtion lainsäädännön mukaan on täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu, ei voi estää toisen jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen aiemmin antaman

sellaisen ratkaisun, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi ja josta on annettu todistus, täytäntöönpanoa.

4) Sellaisen ratkaisun, josta on annettu todistus, täytäntöönpanosta ei voida kieltäytyä täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa siitä syystä, että se saattaisi sen antamisen jälkeen tapahtuneen olosuhteiden muutoksen takia vaarantaa vakavasti lapsen edun. Tällaiseen muutokseen on vedottava ratkaisun antaneen jäsenvaltion toimivaltaisessa tuomioistuimessa, jossa myös sen antaman ratkaisun mahdollista täytäntöönpanon lykkäämistä on haettava.

Allekirjoitukset